

ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Місцеві бюджети є основним джерелом фінансування багатьох сфер життєдіяльності територіальних громад, що свідчить про їх важливу роль у соціально-економічному розвитку як окремих територій, так і країни загалом. За рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються заклади освіти, культури, охорони здоров'я, засоби масової інформації, здійснюються видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення. Саме за рахунок коштів місцевих бюджетів відбувається фінансування різноманітних молодіжних програм, видатків на упорядкування населених пунктів, програм розвитку агропромислового комплексу, комунальної сфери.

Видатки місцевих бюджетів пов'язані з інтересами широкого кола населення і впливають на соціальні процеси в країні, тобто, на рівень добробуту населення, освіченості, на забезпечення медичними послугами, послугами у сфері культури та спорту, соціального захисту у випадках непередбачуваних обставин [1, с. 83]. Соціально-культурні пріоритети у витрачанні бюджетних коштів виступають першочерговими напрямками реалізації бюджетної політики на місцевому рівні [2, с. 76].

Враховуючи роль видатків місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку території їх переважно поділяють на такі три групи:

- 1) видатки на економічну діяльність (розвиток житлово-комунального господарства, будівництва, сільського, лісового та рибного господарства, транспорту та інших послуг пов'язаних з економічною діяльністю);
- 2) видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення (надання соціальних пільг та допомог окремим верствам населення, інші соціальні заходи);
- 3) видатки на фінансування соціальної сфери (забезпечення функціонування закладів культури і мистецтва, освіти, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту).

Аналіз видатків окремо взятої території дає можливість дослідити рівень використання її ресурсів, відповідності потребам регіону, що виступає необхідною умовою сприяння її розвитку. Для більш детального огляду розглянемо видатки місцевих бюджетів на прикладі бюджетів Тернопільського району за 2011–2013 рр. (табл. 1).

Видатки на фінансування соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я, культура і мистецтво, фізична культура і спорт) займають найбільшу частку у видатках бюджетів Тернопільського району, що є характерним для місцевих бюджетів по всій Україні. Найбільш фінансованою галуззю залишається галузь освіти: у 2013 році на її розвиток із бюджетів Тернопільського району було виділено більше 60% від загального обсягу видатків

на соціальну сферу, з них близько 70% складають видатки на загальноосвітні школи, спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії та колегіуми [4].

Таблиця 1

Динаміка та структура видатків бюджетів Тернопільського району за 2011–2013 рр.*

Показники	2011 р.		2012 р.		2013 р.	
	Обсяг, тис. грн.	Питома вага, %	Обсяг, тис. грн.	Питома вага, %	Обсяг, тис. грн.	Питома вага, %
Видатки на економічну діяльність	4321,60	2,47	4751,76	2,33	5403,28	2,58
Видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення	53148,24	30,43	62143,22	30,48	71782,64	34,32
Видатки на фінансування соціальної сфери	103644,38	59,33	123227,21	60,45	118585,60	56,69
Всього видатків	174685,72	100,00	203852,33	100,00	209176,72	100,00

*Складено та розраховано автором на основі: [3]

Заходи з реформування проводяться у галузі охорони здоров'я, що повинно поліпшити якість та умови надання медичних послуг. Активна діяльність на території Тернопільського району проводиться в системі культурного та фізичного виховання, із щорічним проведенням багатоетапних змагань та конкурсів [4].

Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення становлять вагомую частку (більше 30%) видатків бюджетів Тернопільського району і спрямовані на покращення добробуту громадян шляхом надання соціальної допомоги. Значна частина видатків цієї групи припадає на виплату допомоги на дітей, інвалідам та малозабезпеченим сім'ям [4].

Видатки на економічну діяльність становили мізерну частину видатків бюджетів Тернопільського району (більше 2%) (табл. 1).

Ситуація, що склалася в Україні, зумовлює необхідність жорсткої економії бюджетних коштів. Видатки місцевих бюджетів повинні відповідати пріоритетам соціально-економічного розвитку території та можливостям держави акумулювати доходи. З метою соціально-економічного розвитку території необхідно забезпечити оптимізацію видатків місцевих бюджетів шляхом:

- формування бюджету з урахуванням пріоритетних напрямків фінансування, тобто розроблення цільових програм для їх розвитку території;
- здійснення оцінки результативності виконання бюджетних програм;
- щоквартального звітування виконання програм для швидкого реагування на зміну показників;
- відповідальності виконавців за якість надання послуг та їх обсяг;

- проведення громадських слухань та активного залучення громади до бюджетного процесу [5].

В умовах економії бюджетних коштів необхідно забезпечити оптимізацію видатків місцевих бюджетів. Вважаємо, для цього насамперед потрібно:

- поліпшити механізм надання соціальних пільг шляхом впровадження адресного підходу до різних категорій громадян;
- впровадити систему «єдиного вікна» при здійсненні різних видів виплат соціальної допомоги та наданні соціальних пільг населенню;
- ліквідувати окремі пільги шляхом реорганізації професійних пільг та обмеження певного контингенту отримувачів;
- сприяти розвитку добровільного медичного страхування для залучення додаткових джерел фінансування охорони здоров'я;
- оптимізувати мережу установ дошкільної та загальної середньої освіти в сільських населених пунктах, а також забезпечити їхнє технічне переоснащення;
- здійснити поступовий перехід з бюджетного фінансування закладів культури до її самофінансування та впровадження комерційного розрахунку.

Література

1. Василик О. Д. Державні фінанси України: підруч. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608с.
2. Письменний В. В. Місцеві фінанси: навч. посіб. / В. В. Письменний. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2012. – 200 с.
3. Звіт «Про виконання місцевих бюджетів зведений Тернопільського району станом на 1 січня 2012–2014 рр.».
4. Пояснююча записка до звіту Тернопільського району за 2013 рік / С. М. Марчук // Фінансове управління Тернопільської районної державної адміністрації. – 2014. – 21 с.
5. Особливості формування бюджету за ПЦМ: роль показників виконання в бюджетному процесі [Електронний ресурс]: www.sefr.kiev.ua
- 6.